

Т. П. Гітис,

кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-4992-8438,
e-mail: tatyana.gitis@gmail.com,

К. А. Курішко,

Ю. Р. Яковенко,

*Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ-Тернопіль***ІДЕНТИФІКАЦІЯ СТАНУ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
ГІДНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ У ПРОМИСЛОВІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

Постановка проблеми. Господарський комплекс України включає досить широке коло галузей, серед яких найбільш важливою та провідною є промисловість. Підприємствами цієї галузі виробляється продукція, яка складає вагому частину внутрішнього валового продукту та товарного експорту України, створюються та впроваджуються різноманітні інновації, забезпечується зайнятість значної кількості працездатного населення країни. Враховуючи вагомий внесок промисловості України у формуванні суспільного добробуту, важливо забезпечити ефективне функціонування та розвиток цієї галузі. Вирішення даного завдання багато в чому залежить від мотивації персоналу промислових підприємств досягати поставлених цілей, яка формується, по перш чергу, під впливом такого чинника як «оплата праці». У зв'язку з цим особливої значущості набуває дослідження стану оплати праці у промисловості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Стан оплати праці насамперед залежить від рівня оплати праці (заробітної плати). В Україні, як і в багатьох інших країнах світу, мінімальний рівень оплати праці встановлюється на законодавчому рівні. Так, Законом України «Про оплату праці» надається поняття мінімальної заробітної плати: «це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці» [1]. У Кодексі законів про працю України мінімальна заробітна плата визначена як «державна соціальна гарантія, обов'язкова на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці» [2]. Згідно цих законів роботодавці не мають права виплачувати працівникам заробітну плату у розмірі менш мінімального, який встановлює Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік.

Відповідно Кодексу законів про працю України «розмір заробітної плати працівника залежить від

складності та умов виконуваної роботи, професійно-ділових якостей працівника, результатів його праці та господарської діяльності підприємства, установи, організації і максимальним розміром не обмежується; основою для формування та диференціації розмірів заробітної плати є тарифна система оплати праці» [2].

Незважаючи на досить вагому нормативно-правову базу, що регулює сферу оплати праці в Україні, рівень заробітної плати як у промисловості, так і в цілому по країні залишається занадто низьким (в особливості в порівнянні з європейськими державами).

У зв'язку з цим у наукових колах не втрачають актуальності дослідження, які спрямовані на вирішення існуючих проблем у сфері оплати праці. Зокрема, у працях таких науковців, як: В. Антонюк [3], О. Дороніна [4] Т. Кір'ян [5], Г. Кучер [6], Т. Перегудова [7], С. Цимбалюк [8] та ін, розглядається поняття «гідна оплата праці».

На думку Т. Кір'ян поняття гідної оплати праці пов'язано з адекватним заробітком в умовах мотивованої продуктивної праці, тобто впливає із визначення гідної праці, що надає МОП, як можливість одержати гідну і продуктивну роботу в умовах свободи, рівності, економічної безпеки та людської гідності [5].

Т. Перегудова визначає категорію «гідна оплата праці» як складову гідної праці, що обумовлюється дотриманням таких основних функцій: відтворювальної, тобто забезпечення відновлення робочої сили працівника, стимулюючої – встановлення залежності між затратами, результатами праці та винагородою, оптимізаційної – дотримання принципу випереджаючих темпів зростання продуктивності праці над темпами зростання середньої заробітної плати, соціальної – справедливості оплати праці, відсутності дискримінації, рівна заробітна плата за однакову роботу [7].

О. Дороніна виокремлює такі її характеристики "гідної оплати праці": рівень заробітної плати, що відповідає світовим стандартам, вартості життя та

вартості робочої сили; справедлива заробітна плата стосовно до інших працівників; відповідність кількості та якості праці; своєчасна виплата [4]. Зважаючи на перелічені науковцем риси, гідна оплата праці характеризується не тільки рівнем, а і справедливістю, об'єктивністю диференціації та своєчасністю виплати [8].

Г. Кучер розглядає забезпечення гідної заробітної плати як основу формування матеріальної складової частини добробуту населення. До того ж науковець акцентує увагу на тому, що гідна оплата праці є потужним мотиватором працівників, фактором зростання ВВП країни і конкурентоспроможності національної економіки [6].

В. Антонюк визначає категорію «гідна оплата праці» з двох аспектів: 1) як певний рівень оплати праці окремих працівників, що забезпечує нормальне відтворення робочої сили та можливості розвитку людського потенціалу родини працівника, є адекватним його трудовим зусиллям та здобутій кваліфікації; 2) як відповідну систему оплати праці, яка забезпечує дотримання соціально-трудова прав найманих працівників, є справедливою та здійснюється з використанням сучасних досягнень організації заробітної плати на підприємствах і в установах [3]. При цьому В. Антонюк акцентує увагу на суттєвих проблемах, які перешкоджають досягненню гідного рівня оплати праці у промисловості України: суттєва внутрігалузева диференціація в оплаті праці; рівень заробітної плати та темпи її зростання (як в цілому у промисловості, так і за окремими її видами) не забезпечують нормальне відтворення робочої сили; наявність заборгованості з виплати заробітної плати.

Таким чином, можна стверджувати, що як саме поняття «гідна оплата праці», так і ознаки, які дозволяють ідентифікувати гідний рівень заробітної плати, не мають чіткого визначення. У зв'язку з цим на увагу заслуговує позиція С. Цимбалюк щодо необхідності розробки інструментарію оцінювання політики оплати праці в контексті реалізації принципів гідної праці. Науковицею запропоновано набір з 77 індикаторів (показників) гідної оплати праці на різних рівнях, у тому числі 23 на галузевому [8].

З одного боку, такий вагомий перелік показників дозволяє здійснити всебічну оцінку стану оплати праці у галузі, а, з іншого – надмірна деталізація може призвести до ускладнення процесу оцінювання та дублюванню отриманих результатів, що не сприяє отриманню адекватної оцінки. До того ж, запропоновані індикатори дозволяють характеризувати стан оплати праці лише за окремо взятими критеріями.

Отже, з огляду на вище визначене, можна вважати доцільним узагальнення індикаторів гідної оплати праці та формування підходу щодо визначення інтегрального (на підставі комплексного оцінювання) показника стану оплати праці у промисловості.

Метою статті є ідентифікація стану оплати праці та оцінювання його динаміки за видами економічної діяльності у промисловості України з точки зору забезпечення гідного рівня оплати праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідентифікація являє собою процедуру розпізнавання стану об'єкта дослідження на підставі апріорної інформації. В якості інструментарію ідентифікації доречним є використання методу таксономічного аналізу, що здійснюється за наступним алгоритмом [9]: формування матриці спостережень та стандартизація значень її елементів; визначення вектору-еталону, обрахунок відстані між окремими спостереженнями та вектором-еталоном; визначення таксономічного показника.

Матриця спостережень (табл.1) характеризує стан оплати праці за видами економічної діяльності у промисловості України (у 2012 та 2021 рр.) та включає наступні критерії оцінювання:

- відношення середньої заробітної плати працівників до мінімальної заробітної плати в країні (X_1);
- відношення середньої заробітної плати працівників до середньої заробітної плати в країні (X_2);
- частка надбавок, доплат та премій у фонді оплати праці (X_3);
- частка інших заохочувальних та компенсаційних виплат у фонді оплати праці (X_4);
- частка заборгованості із виплати заробітної плати у загальній сумі заборгованості із виплати заробітної плати по країні (X_5).

Надалі необхідно виконати стандартизацію значень елементів матриці спостережень:

- знаходимо середнє значення за кожною відносною величиною ($X_1 \dots X_5$);
- визначаємо стандартне відхилення за вибіркою ($X_1 \dots X_5$);
- використовуємо формулу (1) формуємо нові стандартизовані значення матриці:

$$Z_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}, \quad (1)$$

де, x_{ij} – стандартизоване значення показника;

$\bar{x}_j$ – середнє значення показника;

s_j – стандартне відхилення за вибіркою.

У табл. 2, 3 наведено стандартизовані значення елементів матриці спостережень Жирним шрифтом виділено значення показників стимуляторів (X_1, X_2, X_3, X_4) та дестимуляторів (X_5). Стимулятори при зростанні позитивно впливають на загальний результат, а дестимуляторами, навпаки, негативно.

З отриманих даних формуємо вектори-еталони стану оплати праці у промислової галузі України з наступними координатами:

– у 2012 році: $P_0 = (1,857; 1,857; 2,180; 1,525; -0,839)$;

– у 2021 році: $P_0 = (1,605; 1,608; 2,136; 2,876; -0,713)$.

Таблиця 1

Матриця спостережень (сформована авторами з джерела [10])

Види діяльності	2012					2021 рік				
	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
Добувна промисловість	4,462	1,613	0,449	0,028	0,038	2,971	1,106	0,461	0,035	0,125
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	2,644	0,956	0,314	0,036	0,011	1,915	0,713	0,362	0,024	0,025
Текстильне виробництво	1,582	0,572	0,216	0,013	0,004	1,348	0,502	0,273	0,012	0,002
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	2,742	0,991	0,276	0,028	0,004	1,804	0,672	0,292	0,051	0,003
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	3,812	1,378	0,357	0,064	0,007	2,764	1,029	0,381	0,035	0,001
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3,477	1,257	0,310	0,058	0,049	2,118	0,789	0,339	0,045	0,029
Виробництво гумових та пластмасових виробів	2,315	0,837	0,317	0,006	0,001	1,966	0,732	0,339	0,023	0,003
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	3,542	1,281	0,380	0,041	0,027	2,479	0,923	0,390	0,037	0,067
Виробництво машин та устаткування	2,826	1,022	0,296	0,039	0,150	2,002	0,746	0,325	0,051	0,206
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	2,538	0,918	0,301	0,023	0,088	2,307	0,859	0,319	0,058	0,006
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	3,030	1,096	0,348	0,040	0,099	2,088	0,778	0,398	0,061	0,211
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	3,493	1,263	0,326	0,060	0,013	3,039	1,132	0,306	0,149	0,012

Таблиця 2

Стандартизація значень елементів матриці спостережень за 2012 рік (розраховано авторами)

Види діяльності	2012				
	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
Добувна промисловість	1,857	1,857	2,180	-0,459	-0,061
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	-0,515	-0,515	-0,178	-0,018	-0,629
Текстильне виробництво	-1,901	-1,901	-1,890	-1,286	-0,776
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	-0,387	-0,389	-0,841	-0,459	-0,776
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	1,009	1,008	0,573	1,525	-0,713
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	0,572	0,572	-0,247	1,195	0,170
Виробництво гумових та пластмасових виробів	-0,944	-0,945	-0,125	-1,672	-0,839
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,657	0,658	0,975	0,257	-0,293
Виробництво машин та устаткування	-0,277	-0,277	-0,492	0,147	2,293
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	-0,653	-0,652	-0,405	-0,735	0,990
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	-0,011	-0,010	0,416	0,202	1,221
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,593	0,593	0,032	1,305	-0,587

Таблиця 3

Стандартизація значень елементів матриці спостережень за 2021 рік (розраховано авторами)

Види діяльності	2021				
	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
Добувна промисловість	1,470	1,468	2,136	-0,384	0,852
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	-0,635	-0,636	0,252	-0,698	-0,410
Текстильне виробництво	-1,765	-1,766	-1,442	-1,041	-0,700
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	-0,856	-0,856	-1,080	0,074	-0,688
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	1,057	1,056	0,614	-0,384	-0,713
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-0,230	-0,229	-0,186	-0,098	-0,360
Виробництво гумових та пластмасових виробів	-0,533	-0,534	-0,186	-0,727	-0,688
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,489	0,489	0,785	-0,326	0,120
Виробництво машин та устаткування	-0,461	-0,459	-0,452	0,074	1,874
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,147	0,146	-0,566	0,274	-0,650
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	-0,290	-0,288	0,937	0,360	1,937
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1,605	1,608	-0,814	2,876	-0,574

Відстань між окремими спостереженнями та вектором-еталоном виконується за допомогою використання наступної формули (результати розрахунку наведено у табл. 4):

$$C_{io} = \sqrt{\sum_{j=1}^m (Z_{ij} - Z_{oi})^2}, \quad (2)$$

де Z_{oi} – стандартизоване значення показника в еталоні.

Максимальну відстань між окремими об'єктами та об'єктом-еталоном у 2012 та 2021 роках визначено за правилом трьох сигм:

$$C_0 = \overline{C_0} + 3 * S_0 = 4,106 + 3 * 1,550 = 8,756; \quad (3)$$

$$C_0 = \overline{C_0} + 3 * S_0 = 4,685 + 3 * 1,069 = 7,892. \quad (4)$$

У табл. 5 наведемо рейтинг стану оплати праці за видами економічної діяльності промисловості України, який сформовано на підставі значення таксономічного показника:

$$d_i = 1 - \frac{C_{io}}{C_0}. \quad (5)$$

Таблиця 4

Відстані між окремими об'єктами й об'єктом-еталоном
(розраховано авторами)

Види діяльності	Відстань (C_{io}) 2012 рік	Відстань (C_{io}) 2021 рік
Добувна промисловість	2,131	3,621
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	4,386	5,145
Текстильне виробництво	7,261	7,133
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	4,811	5,507
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	2,010	3,681
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3,212	4,593
Виробництво гумових та пластмасових виробів	5,588	5,247
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	2,497	3,908
Виробництво машин та устаткування	5,287	5,457
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	5,266	4,282
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	4,010	4,688
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	2,814	2,953

Таблиця 5

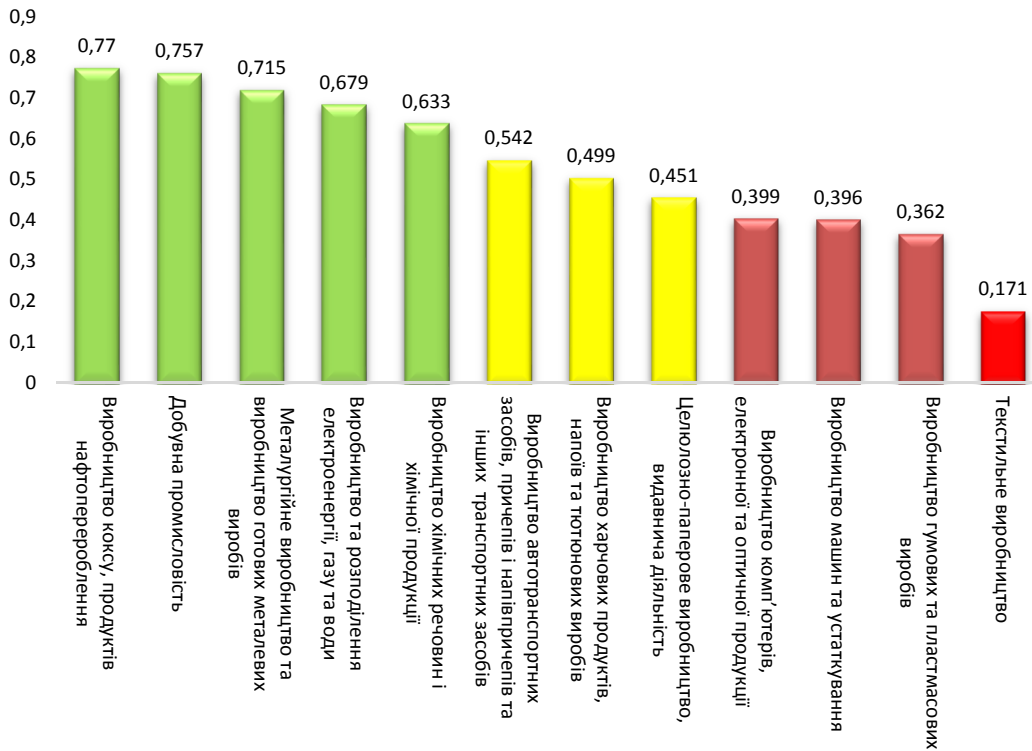
Рейтингова оцінка стану оплати праці за видами економічної діяльності промисловості України у 2012 та 2021 роках
(розраховано авторами)

Види діяльності	2012 рік		2021 рік	
	d_i	Рейтингова оцінка	d_i	Рейтингова оцінка
Добувна промисловість	0,757	2	0,541	2
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	0,499	7	0,348	8
Текстильне виробництво	0,171	12	0,096	12
Целюлозно-паперове виробництво, видавнича діяльність	0,451	8	0,302	11
Виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення	0,770	1	0,534	3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	0,633	5	0,418	6
Виробництво гумових та пластмасових виробів	0,362	11	0,335	9
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	0,715	3	0,505	4
Виробництво машин та устаткування	0,396	10	0,309	10
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,399	9	0,457	5
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	0,542	6	0,406	7
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	0,679	4	0,626	1

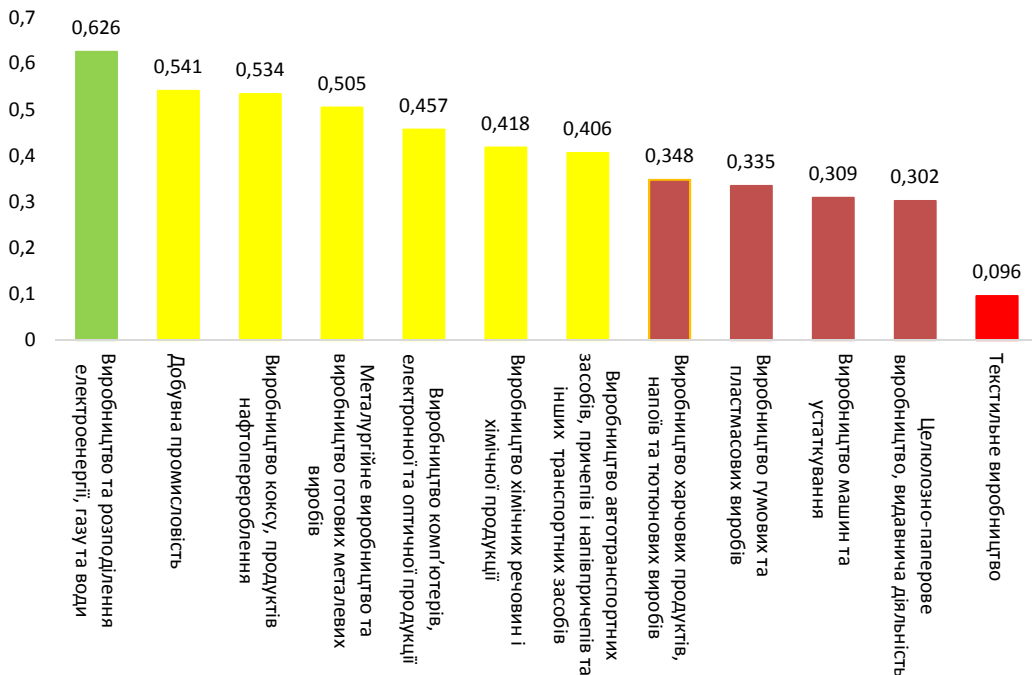
На рис. 1 і 2 графічно відображено значення таксономічного показника стану оплати праці за видами економічної діяльності промисловості України у 2012 та 2021 роках.

Результати проведеного таксономічного аналізу стану оплати праці (табл. 5, рис. 1, 2) дозволяють:

1. Ідентифікувати види економічної діяльності промисловості України, у яких стан оплати праці персоналу є найкращим (у 2012 році це було виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення, але у 2021 році ситуація змінилась і лідируючі позиції у сфері оплати персоналу зайняли підприємства

Рис. 1. Графічне відображення значення таксономічного показника стану оплати за видами економічної діяльності промисловості України у 2012 році (сформовано авторами)

Рис. 2. Графічне відображення значення таксономічного показника стану оплати за видами економічної діяльності промисловості України у 2021 році (сформовано авторами)

енергетичної галузі) та найгіршим (як у 2012, так і 2021 році це текстильне виробництво).

2. Ідентифікувати змінення стану оплати праці: у 2021 році в порівнянні з 2012 роком спостеріга-

ється зниження таксономічного показника за усіма видами економічної діяльності промисловості, що свідчить про наявність суттєвих проблем як у сфері оплати праці, так і в цілому у галузі. Така тенденція

є загрозовою, оскільки віддаляє промисловість України від реалізації принципів гідної праці, що є одним з вирішальних факторів забезпечення її сталого економічного розвитку.

3. Згрупувати види економічної діяльності промисловості за рівнем розвитку та прояву ознак гідної оплати праці (на підставі шкали градації значення таксономічного показника [11]):

– група з високим рівнем розвитку (значення таксономічного показника: 0,79-0,60). До неї відносилась досить значна частка галузей промисловості у 2012 році: виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення; добувна промисловість; металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів; виробництво та розподілення електроенергії, газу та води; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції, а вже у 2021 році залишилось тільки виробництво та розподілення електроенергії, газу та води;

– група з середнім рівнем розвитку (значення таксономічного показника: 0,59-0,40). У 2012 році вона включала: виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів; виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; целюлозно-паперове виробництво, видавничу діяльність. У 2021 році склад цієї групи змінився за рахунок включення таких галузей як: добувна промисловість; виробництво коксу, продуктів нафтоперероблення; металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів; виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції. Деякі галузі вийшли з групи, а саме: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; целюлозно-паперове виробництво, видавничу;

– група з низьким рівнем розвитку (значення таксономічного показника: 0,39-0,20): У 2012 році до неї відносились: виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції; виробництво машин та устаткування; виробництво гумових та пластмасових виробів. А вже у 2021 році склад групи був наступним: виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів; виробництво гумових та пластмасових виробів; виробництво машин та устаткування; целюлозно-паперове виробництво, видавничу діяльність.

– група з найнижчим рівнем розвитку (значення таксономічного показника: 0,19-0,0001). Як у 2012, так і у 2021 році до складу цієї групи входить лише текстильне виробництво.

Узагальнення інформації щодо складу окремих груп дозволяє ідентифікувати тенденції щодо впровадження та розвитку гідної оплати праці за видами економічної діяльності промисловості:

– стабільно високим рівень розвитку залишається у галузі виробництва та розподілення електро-

енергії, газу та води, середнім – у виробництві автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів, низьким – у виробництві гумових, пластмасових виробів, машин та устаткування, найнижчим – у текстильному виробництві;

– збільшення ознак гідної оплати праці спостерігається лише у галузі виробництва комп'ютерів, електронної та оптичної продукції. За усіма іншими галузями динаміка є зворотною;

– у промисловості України немає ні одного виду економічної діяльності з найвищим рівнем розвитку та прояву ознак гідної оплати праці (значення таксономічного показника: 1,00-0,80).

До основних чинників, що погіршують стан оплати праці у промисловості України та не дозволяють досягти її гідного рівня, можна віднести наступні:

– розмір заробітної плати у більшості видів економічної діяльності нижче середнього рівня по країні (в особливості у 2021 році);

– надмірно висока частка додаткової заробітної плати та інших заохочувальних та компенсаційних виплат у структурі фонду оплати праці (у більшості видів економічної діяльності перевищує 35%) призводить до зниження стимулюючого впливу основної заробітної плати, а, отже, до неефективного розподілу витрат на оплату праці. «Як стверджує політика оплати праці західних країн, структура фонду заробітної плати є теоретично обґрунтованою при рівні основної заробітної платі у розмірі 80-85%» [12].

– наявність заборгованості з виплати заробітної плати за усіма видами економічної діяльності.

Висновки. Результати проведеного аналізу дозволяють ідентифікувати поточний стан оплати праці у більшості видів економічної діяльності промисловості як незадовільний, що має негативний вплив на рівень вмотивованості персоналу підприємств цієї галузі та підвищує ризики втрати трудового потенціалу (відтік кваліфікованої робочої сили в інші галузі, зниження престижності праці на промислових підприємствах серед молоді).

Отже, існує нагальна потреба реформування та удосконалення політики оплати праці у промисловості України:

– на державному рівні: посилення соціальної відповідальності бізнесу у напрямку забезпечення гідного рівня заробітної плати та своєчасності її виплати; підвищення розміру мінімальної заробітної плати;

– на рівні окремих підприємств: доведення частки основної заробітної плати у структурі фонду оплати праці до 80-85%; пошук внутрішніх резервів збільшення заробітної плати (наприклад, за рахунок зростання продуктивності праці в результаті технічного переоснащення виробництва та впровадження інноваційних технологій).

Література

1. Про оплату праці: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Кодекс законів про працю України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
3. Антонюк В. П. Соціальна політика у сфері оплати праці: проблеми та шляхи забезпечення її гідного рівня (на прикладі промисловості). *Управління економікою: теорія та практика*: зб. наук. пр. Київ: ІЕП НАН України, 2016. С. 3-24. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/127391/1-Antonyuk.pdf?sequence=1>.
4. Дороніна О. А. Теорія та практика формування багаторівневої кадрової політики в контексті забезпечення гідної праці в Україні: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2013. 395 с.
5. Кір'ян Т. М., Куліков Ю. М., Сафонов В. В. Гідна заробітна плата у становленні соціальної держави. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1. С. 23-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_1_6.
6. Кучер Г. Я. Гідна заробітна плата – запорука економічного зростання України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 77-85. URL: https://nv.ntu.edu.ua/Archive/2016/26_2/13.pdf. DOI: <https://doi.org/10.15421/40260214>.
7. Перегудова Т. Соціальні стандарти гідної праці та їх дотримання в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2014. № 2. С. 35-40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_2_8.
8. Цимбалюк С. О. Індикатори оцінювання політики оплати праці у контексті реалізації принципів гідної праці. *Економіка та держава*. 2018. № 4. С. 12-16. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2018/5.pdf.
9. Криховецька З. М., Шчипайло С. І., Кропельницька С. О. Таксономічний аналіз фінансового потенціалу розвитку підприємства. *Економіка та держава*. 2021. №11. С. 90 – 97. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.90>.
10. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Лемешенко Н. М. Моделювання сталого розвитку сільськогосподарських підприємств за допомогою таксономічного аналізу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20, ч. 2. С. 83-88. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(2)_19).
12. Литвінов О. С. Сукач О. О. Аналіз взаємозв'язку структури витрат на оплату праці та ефективності праці на підприємствах кабельної промисловості. *Трансформаційні процеси економічної системи в умовах сучасних викликів*: монографія / за заг. ред. В. І. Гринчучького. Тернопіль: Крок, 2014. С. 456-466.

References

1. Pro oplatu pratsi: Zakon Ukrainy [On remuneration: Law of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
2. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy [Labor Code of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
3. Antoniuk, V. P. (2016). Sotsialna polityka u sferi oplaty pratsi: problemy ta shliakhy zabezpechennia yii hidnoho rivnia (na prykladi promyslovosti) [Social policy in the sphere of payment of goods: problems and ways of ensuring the safety of the city (in the field of industry)]. *Upravlinnia ekonomikoiu: teoriia ta praktyka – Economic management: theory and practice*, pp. 3-24. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. Retrieved from <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/127391/1-Antonyuk.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].
4. Doronina, O. A. (2013). Teoriia ta praktyka formuvannia bahatorivnevoi kadrovoi polityky v konteksti zabezpechennia hidnoi pratsi v Ukraini [The theory and practice of forming a rich personnel policy in the context of ensuring good work in Ukraine]. Donetsk, DonNU. 395 p. [in Ukrainian].
5. Kirian, T. M., Kulikov, Yu. M., Safonov, V. V. (2014). Hidna zarobitna plata u stanovlenni sotsialnoi derzhavy [A reasonable salary in an emerging social power.]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of socio-economic research*, Issue 1, pp. 23-31. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2014_1_6 [in Ukrainian].
6. Kucher, H. Ya. (2016). Hidna zarobitna plata – zaporuka ekonomichnoho zrostannia Ukrainy [Good wages are a guarantee of the economic growth of Ukraine]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific newsletter of NLTU of Ukraine*, Issue 26.2, pp. 77-85. Retrieved from https://nv.ntu.edu.ua/Archive/2016/26_2/13.pdf. DOI: <https://doi.org/10.15421/40260214> [in Ukrainian].
7. Perehudova, T. (2014). Sotsialni standarty hidnoi pratsi ta yikh dotrymannia v Ukraini [Social standards of good practice and their extension in Ukraine]. *Ukraina: aspekty pratsi – Ukraine: aspects of practice*, 2, pp. 35-40. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uap_2014_2_8 [in Ukrainian].
8. Tsybaliuk, S. O. (2018). Indykatory otsiniuvannia polityky oplaty pratsi u konteksti realizatsii pryntsyviv hidnoi pratsi [Indicators for evaluating the payment policy in the context of the implementation of the principles of good payment]. *Ekonomika ta derzhava*, 4, pp. 12-16. Retrieved from http://www.economy.in.ua/pdf/4_2018/5.pdf [in Ukrainian].
9. Krykhovetska, Z. M., Shchypailo, S. I., Kropelnytska, S. O. (2021). Taksonomichniy analiz finansovoho potentsialu rozvytku pidpriemstva [Taxonomic analysis of the financial potential of the enterprise development]. *Ekonomika ta derzhava*, 11, pp. 90 – 97. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.11.90> [in Ukrainian].
10. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). [ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Lemeshchenko, N. M. (2018). Modeliuvannia staloho rozvytku silskohospodarskykh pidpriemstv za dopomohoiu taksonomichnoho analizu [Modeling the development of rural agricultural enterprises using additional taxonomic analysis]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo – Scientific newsletter of Uzhgorod National University Series: International economic news and world dominion*, Issue 20, part 2, pp. 83-88. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20\(2\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_20(2)_19) [in Ukrainian].
12. Litvinov, O. S. Sukach, O. O. (2014). Analiz vzaiemozv'язku struktury vytrat na oplatu pratsi ta efektyvnosti pratsi na pidpriemstvakh kabelnoi promyslovosti [Analysis of the interrelationship of the structure of costs for paying for work and the efficiency of work at cable industry enterprises]. *Transformatsiini protsesy ekonomichnoi systemy v umovakh suchasnykh vyklyktiv [Transformation processes of the economic system in the minds of current respondents]*. (pp. 456-466). Ternopil, Krok [in Ukrainian].

Гітис Т. П., Курішко К. А., Яковенко Ю. Р. Ідентифікація стану оплати праці та можливості розвитку гідної оплати праці у промисловій галузі України

Забезпечення сталого розвитку промислових підприємств багато в чому залежить від мотивації персоналу досягати поставлених цілей, яка формується, по перш чергу, під впливом такого чинника як «оплата праці». У статті запропоновано підхід щодо ідентифікації стану оплати праці та оцінювання його динаміки за видами економічної діяльності у промисловості України з точки зору забезпечення гідного рівня оплати праці. Використання в якості інструментарію ідентифікації методу таксономічного аналізу дозволило: встановити види економічної діяльності промисловості України з найкращим та найгіршим станом оплати праці; виявити основні змінення у сфері оплати праці (як за окремими видами економічної діяльності, так і в цілому у галузі); здійснити групування видів економічної діяльності промисловості за рівнем розвитку та прояву ознак гідної оплати праці.

На підставі узагальнення результатів аналізу виявлено погіршення стану оплати праці за більшістю видів економічної діяльності промисловості, що дозволило ідентифікувати його як незадовільний. Встановлено основні перешкоди щодо забезпечення гідного рівня оплати праці: низькій розмір заробітної плати (нижче середнього рівня по країні, в особливості у 2021 році); неефективний розподіл витрат на оплату праці; наявність заборгованості з виплати заробітної плати. Визначено напрями реформування та удосконалення політики оплати праці у промисловості України як на державному рівні, так і на рівні окремих підприємств.

Ключові слова: промисловість, оплата праці, мінімальна заробітна плата, гідний рівень оплати праці, ідентифікація стану, види економічної діяльності, таксономічний аналіз, матриця, рейтингова оцінка.

Gitis T., Kurishko K., Yakovenko Y. Identification of the Labor Payment Status and Opportunities for the Development of Fair Labor Compensation in the Industrial Sector of Ukraine

Ensuring the sustainable development of industrial enterprises depends, to a large extent, on motivating the personnel to achieve set goals, which is primarily shaped by a factor such as «labor payment». This article proposes an approach to identify the status of labor payment and assess its dynamics by types of economic activities in the industry of Ukraine from the perspective of ensuring fair labor compensation. The use of taxonomic analysis as an identification tool allowed us to: establish the types of economic activities in the Ukrainian industry with the best and worst labor payment status; identify key changes in the field of labor compensation (both by specific types of economic activities and overall in the industry); group types of economic activities in the industry by the level of development and the manifestation of fair labor compensation characteristics.

Based on the summary of the analysis results, a deterioration in the state of labor payment has been identified across most types of economic activities in the industrial sector, allowing it to be classified as unsatisfactory. The main obstacles to ensuring a fair level of labor compensation have been identified: low wage levels (below the country's average, particularly in 2021); inefficient allocation of labor payment expenses; and the presence of wage arrears. Directions for reforming and improving the labor payment policy in Ukraine's industry have been determined, both at the state level and at the level of individual enterprises.

Keywords: industry, labor payment, minimum wage, fair labor compensation, state identification, types of economic activities, taxonomic analysis, matrix, rating assessment.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 02.06.2023